

KINNITATUD

Siseministri 19.09.2023 käskkirjaga nr 1-3/107
„Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi
meetme nr 2.2 „Integratsioonimeetmete
tõhustamine kolmandate riikide kodanike
sotsiaalseks ja majanduslikuks kaasamiseks
ning aktiivseks osalemiseks vastuvõtvast
ühiskonnas“ toetuse andmise tingimused“

LISA 1

Seletuskiri

I Sissejuhatus

Käskkirja alusel antava toetusega suurendatakse lõimumise ja siseturvalisuse valdkonna suutlikkust. Toetuse andmise tingimuste käskkirja (edaspidi *TAT*) alusel toetatavad tegevused panustavad Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi (edaspidi *AMIF*) poliitikaeesmärgi „aidata kaasa rändevoogude tõhusale haldamisele ning ühise varjupaigapoliitika ja ühise rändepoliitika rakendamisele, tugevdamisele ja arendamisele vastavalt asjaomasele liidu *acquis*’le ning järgides täielikult liidu ja liikmesriikide rahvusvahelisi kohustusi, mis tulenevad rahvusvahelistest lepingutest, mille osalised nad on“ ning erieesmärgi nr 2 „tugevdada ja arendada seaduslikku rännet liikmesriikidesse vastavalt nende majanduslikele ja sotsiaalsetele vajadustele ning edendada kolmandate riikide kodanike tõhusat integratsiooni ja sotsiaalset kaasamist ja aidata sellele kaasa“ täitmisesse.

TATi tegevuste elluviijateks on Kultuuriministeerium (edaspidi *KUM*) ning Integratsiooni Sihtasutus (edaspidi *INSA*). Tegevusi toetatakse perioodil 01.06.2023–31.10.2029. TATi eelarve on 4 950 000 eurot, sh AMIF toetus 75% (3 712 500 eurot), millele lisandub riiklik kaasfinantseering 25% (1 237 500).

TATi eelnõu väljatöötamiseks loodi siseministri käskkirjaga töörühm, kuhu kuulusid INSA, KUMi, Haridus- ja Teadusministeeriumi (edaspidi *HTM*), Sotsiaalministeeriumi (edaspidi *SoM*) ja Siseministeeriumi (edaspidi *SiM*) esindajad. Eelnõu on koostanud SiM välisvahendite osakonna nõunik Martin Eber (tel 612 5180, martin.eber@siseministeerium.ee) koostöös asjaomaste partneritega. Käskkirja juriidilise ekspertiisi on teinud SiM õigusosakonna õigusnõunik Liisa Olesk (tel 612 5073, liisa.olesk@siseministeerium.ee).

TAT on seotud isikuandmete töötlemisega isikuandmete kaitse üldmääruse tähenduses ning selle kohta on koostatud täpsem mõjuanalüüs käesoleva seletuskirja IV osas.

SiMi kantsler kuulub INSA nõukogusse, olles seega äriregistri andmete alusel tegelik kasusaaja. TAT eelnõu koostamisel on välditud huide konflikti ning elluviija lõplik kasusaaja ei osale otsustusprotsessis.

II Käskkirja sisu

AMIFi 2021–2027 vahendite kasutamise aluseks on 10. oktoobri 2022. a otsusega nr C(2022)7201 Euroopa Komisjoni kinnitatud „Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi rakenduskava perioodiks 2021–2027“ (edaspidi *rakenduskava*), mis on koostatud arvestades Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses, millega loodi Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifond (EL) 2021/1147 (edaspidi *AMIFi määrus*) toodud nõudeid.

Rakenduskava viiakse ellu „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja

siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seaduse“ (edaspidi *ÜSS2021_2027*) § 1 lõike 1 punkti 1 alusel. *ÜSS2021_2027* § 48 kohaselt on SiM AMIFI korraldusasutuseks (edaspidi *KA*), rakendusasutuseks (edaspidi *RA*) ja rakendusüksuseks (edaspidi *RÜ*). Vastavalt *ÜSS2021_2027* § 10 lõikele 2 ja kooskõlas lõikega 4 võib SiM rakenduskavas ja *ÜSS2021_2027* § 47 lõike 1 alusel koostatud rahastamiskava eesmärkide ja tulemuste saavutamiseks koostada meetme rakendamiseks TATi ning määrata selle elluviija. TAT sisaldab eesmärkide ja tegevuste kirjeldust, eelarvet, tulemusi, toetatavate tegevuste sihtrühma, seost „Eesti 2035“ sihtide ja arengukavade eesmärkidega ning rakendamise tingimusi.

TAT sisaldab 14 punkti:

1. punkt „Reguleerimisala ja seosed Eesti riigi eesmärkidega“;
2. punkt „Toetatavad projektid ja eesmärgid“;
3. punkt „Riigiabi“
4. punkt „Tulemused ja näitajad“;
5. punkt „Projektide eelarved“;
6. punkt „Korraldusasutus, rakendusasutus, rakendusüksus“;
7. punkt „Kulude abikõlblikkus“;
8. punkt „Toetuse maksmise tingimused ja kord“;
9. punkt „Elluviija õigused ja kohustused“;
10. punkt „Aruandlus“;
11. punkt „TATi muutmine“;
12. punkt „Finantskorrektsiooni tegemise alused ja kord“;
13. punkt „Vaiete lahendamine“;
14. punkt „Rakendussätted“.

Punkt 1 „Reguleerimisala ja seosed Eesti riigi eesmärkidega“

Punktis 1 sätestatakse meetme nimetus, TATi seosed riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ sihtidega ja teiste vastavate strateegiliste dokumentidega. TAT on seotud AMIFI erieesmärgiga nr 2.

TATi vajalikkuse põhjendus

Peamine valdkondlik arengukava, mis määrab kindlaks lõimumise eesmärgid, on „Sidusa Eesti arengukava 2030“ (edaspidi *Sidusa Eesti arengukava*). Sidusa Eesti arengukava on töötatud välja tihedas koostöös kõigi asjaomaste valdkondlike partnerite ja sidusrühmadega ning see on kooskõlas Eesti Euroopa Liidu (edaspidi *EL*) poliitika prioriteetide ja eesmärgiga, et Eestil on tark ja tasakaalustatud rände- ja lõimumispoliitika, mis arvestab tööturu ja ühiskonna vajadusi. Sidusa Eesti arengukava kohaselt on Eesti lõimumispoliitika eesmärk sidus ja stabiilne ühiskond, kus eri keele- ja kultuuritaustaga inimesed kannavad Eesti identiteeti, osalevad aktiivselt ühiskonnaelus, jagavad demokraatlikke väärtusi ja ühist kultuuri-, info- ja suhtlusruumi ning tunnevad ühtekuuluvust. Loodud on võrdsed võimalused edukaks iseseisvaks toimetulekuks ja heaoluks kõigile Eestis elavatele inimestele.

Eesmärkide saavutamiseks plaanitakse TATi raames tõsta kohaliku meedia võimekust kajastada sisserände ja Eestis elavate kolmandate riikide kodanikega seotud temaatikat, toetada rahvusvahelise kaitse saajate kohanemist ning tõsta nende keeleoskuse taset, tagada regulaarne teabe jagamine kohalikele omavalitsustele rände, lõimumise ja kultuurilise mitmekesisuse juhtimise teemadel, arendada huvipõhist koostööd ja võrgustikke sihtrühmadele iseseisvaks toimetulekuks olulistel eluvaldkondades ning suurendada sihtrühmade teadlikkust teenustest ja teenuste kättesaadavust infoplatvormide arendamise kaudu.

¹ <https://riigikantslei.ee/media/1318/download>

Sidusa Eesti arengukava sätestab eesmärkide saavutamiseks järgmised tegevussuunad:

Tegevussuund 1.2: Ühine, arusaadav ja usaldusväärne kommunikatsiooni- ja informatsioon

Tegevussuuna raames plaanitavate tegevuste eesmärgiks on saavutada olukord, et „Eestis elavad inimesed on ühises, arusaadavas ja usaldusväärses Eesti kommunikatsiooni- ja informatsioonis ning tänu mitmesugustele vajaduspõhistele infokanalitele on inimesed hästi kursis Eestis toimuvaga. Tagatud on regulaarne, selge ja faktitäpne kohanemis- ja lõimumisalane avalik kommunikatsioon ning asjakohase riigiinfo edastamine, mille tulemuseks on Eesti elanikkonna teadmiste suurenemine kohanemis- ja lõimumisvaldkonnast, inimõigustest ning võrdsest kohtlemisest ja ühiskonna polariseerumise vähenemine. Eesti elanike hoiakud toetavad kohanemist ja lõimumist.“

Avalikkuse teavitamine rände- ja lõimumisteedel on vajalik selleks, et ühiskonna liikmed mõistaksid rändeprotsesse ja lõimumispoliitika olulisust ja eesmarke ning kujundaksid objektiivse arvamuse nende teemade kohta. Vähenenud teadlikkus nendest teemadest võib viia rahvuste- ja kogukondadevaheliste konfliktideni. Konflikte soodustab ka erinevate väärtuste, hoiakute ja identiteetide kokkupuutumine usaldamatuse ja ressursside vähesuse tingimustes, samuti ebaõigluse ja ohu tunnetamine ning valeinfo levimine. Oluline on avatud debati kaudu konsensusliku tasakaalupunkti leidmine rände- ja lõimumisalastes küsimustes. Mida selgemini ja koordineeritumalt on rändealane kommunikatsioon Eestis korraldatud ja faktidega sisustatud, seda tõhusamalt on võimalik rände- ja lõimumispoliitikaid kujundada ning ellu viia.

Avalikkuse teavitamine rände- ja lõimumisteedel on seni toimunud üleriigilise meedia ja väljaannete kaudu. Oluline on aga toetada kohaliku sisu valdkonnas tegutsevaid meediaüksusi (edaspidi kohalik meedia või kohalikud meediakanalid), eriti nendes omavalitsustes, kus elab enamus kolmandate riikide kodanikke ja mis asuvad Ida-Virumaal, Harjumaal sh Tallinnas ning Tartus ja Pärnus. Kohalik meedia on selle TATi mõistes kohalikud erameediakanalid (s.h. maakonnalehed, kohalikud raadiojaamad jne), kohalike omavalitsuste ning kogukondade poolt loodud infokanalid (nt KOV-ide infolehed, omaalgatuslikud infoportaalid jne)

Kohalikud meediakanalid on olulised infoallikad paljudele Eesti elanikele. 2019. aastal valminud meediapoliitika olukorra ja arengusuundade uuring (edaspidi *meediapoliitika uuring*) tõi esile, et 55% väljaspool suurlinna elavaid inimesi jälgib omavalitsuse infolehti ning maakonna- või muid regionaalseid lehti jälgib 59% vastanutest.

Tegevusel on sünergia kultuuriministri 26.01.2023 käskkirjaga nr 24 kinnitatud „Kohalike omavalitsuste toetamine lõimumise, sealhulgas kohanemise teenuste pakkumisel“ toetuse tingimustega, mille eesmärk on suurendada kohalike omavalitsuste suutlikkust pakkuda tulemuslikult lõimumise, sealhulgas kohanemise teenuseid uussisserändajatele², erineva keele- ja kultuuritaustaga inimestele ja tagasipöördujatele

Tegevussuuna 1.2. eesmärgi täitmist toetab TATi projekt „Teadlikkuse tõstmine kohanemisest

² Uussisserändaja on vähem kui viis aastat Eestis seaduslikult elanud välismaalane, kellele on antud Eesti tähtajaline elamisluba välismaalaste seaduses või välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduses sätestatud alusel; EL kodanik, kes on omandanud Eestis tähtajalise elamisõiguse EL kodaniku seaduses sätestatud alusel; EL kodaniku perekonnaliige, kellele on antud Eestis tähtajaline elamisõigus EL kodaniku seaduses sätestatud alusel. Käesoleva TATi tegevused on suunatud kolmandate riikide kodanikele, sh rahvusvahelise kaitse saajatele.

ja lõimumisest, sh kohaliku meedia kaasamine ja võimestamine“.

Tegevussund 1.5: Eesti keele oskuse, riigi ja kultuuriruumiga sideme suurendamine

Tegevussuuna raames plaanitavate tegevuste eesmärk on “saavutada olukord, kus eesti keelest erineva emakeelega inimeste eesti keele oskuse tase ja eesti keelt aktiivselt kasutajate arv kasvab, kus ühiskond toetab erineva emakeelega inimeste koos õppimist, mitmekeelse ja rändetaustaga õpilaskonna igakülgset lõimumist Eesti ühiskonda. Inimeste usaldus riigi institutsioonide vastu on kõrge ning eesti keelest erineva emakeelega inimesed osalevad aktiivselt ühiskondlikus elus.”

Eesti Integratsiooni Monitooring 2020 (edaspidi *EIM 2020*) andmetel oskab eesti keelt passiivselt 51% eesti keelest erineva keele- ja kultuuritaustaga inimestest. Passiivse keeleoskusega inimesed jagunevad kahte rühma: need, kes on võimelised eesti keeles suhtlema, aga ei julge seda teha (nt vähese enesekindluse tõttu) ning need, kes on eestikeelseks suhtluseks valmis, aga kellel puudub sobiv suhtluskeskkond. Passiivse või ebapiisava keeleoskusega on enamasti määratlemata kodakondsusega isikud, Venemaa Föderatsiooni kodanikud, töötud, uussisserändajad, ajutise kaitse saajad ning piiratud keelekeskkondades (nt Ida-Virumaa, Maardu, Loksas, Paldiski) elavad inimesed. Aktiivne eesti keele oskus on vähene ka uussisserändajate seas, neist omab seda vaid u 10%, nt viiendat aastat Eestis elavate uussisserändajate hulgas on märkimisväärne hulk (u 45%) neid, kelle eesti keele oskus on vähene või passiivne. Eesti keele oskust mõjutavad erinevad faktorid, näiteks piiratud keelekeskkond, ametialane segregatsioon, keelerühmade vähesed kontaktid, inimeste hoiakud ja nende sotsiaalmajanduslik olukord. Edukas lõimumine tagab, et kõik elanikud omandavad eesti keele tasemel, mis on vajalik hariduse omandamiseks ning osalemiseks tööturul ja ühiskonnas tervikuna.

Seepärast on oluline pakkuda kolmandate riikide kodanikele (sealhulgas rahvusvahelise kaitse saajatele) A1-B1 tasemel keeleõpet, mis toetab eesti keele omandamist ja praktiseerimist, mida on vaja töö leidmiseks ja pikaajalise elaniku elamisloa taotlemiseks.

Tegevussuuna 1.5. eesmärgi täitmist toetavad TATi projektid „Eesti keele kursused rahvusvahelise kaitse saajatele” ning „Kohanemisprogramm rahvusvahelise kaitse saajatele“.

Tegevussuund 1.3: Ühtekuuluvustunnet toetavate sotsiaalsete kontaktide soodustamine

Tegevussuuna raames plaanitavate tegevuste eesmärk on “saavutada olukord, kus erineva emakeelega inimeste vahel on usalduslikud, sõbralikud ja tihedad otsekontaktid. Erineva emakeelega inimesed algatavad ja osalevad kogukondlikes ühistegevustes (sh vabatahtlikus tegevuses) ning tunnevad ühtekuuluvustunnet.”

EIM 2020 kohaselt suhtleb eestlastega aktiivselt (peaaegu iga päev) 32% ja vähemalt korra nädalas 24% uussisserändajatest. Põhikoht, kus nad eestlastega kokku puutuvad ja aktiivselt suhtlevad, on töökoht või kool. Väljaspool töökohta või kooli kahaneb kokkupuude ja suhtlus eestlastega mitmekordselt.

EIM 2017 näitas, et positiivsed kontaktid erineva kodukeelega inimeste vahel parandavad üksteise mõistmist, vähendavad hirme ja eelarvamusi, suurendavad ühtekuuluvustunnet ja sidet Eesti kui kodumaaga ning loovad ühiskonnas eeldused kultuurilise mitmekesisuse väärtustamiseks ja sidusama ühiskonna kujunemiseks. Oluline on kujundada ühiste kokkupuutepunktide ja sotsiaalsete võrgustike teket ning seda soodustada. Need loovad sotsiaalset kapitali eri elanike rühmade vahel.

Seepärast on oluline toetada huvipõhise koostöö ja võrgustike loomist või arengut sihtrühmale olulistes eluvaldkondades (sh kultuur, vabatahtlik töö, huviharidus, ettevõtlus vms) eelkõige nendes omavalitsustes, kus elavad kolmandate riikide kodanikud, sh rahvusvahelise kaitse saajad, kuid eelkõige piirkondades, kus sihtrühma hulk on suurem.

Tegevussuuna 1.5. eesmärgi täitmist toetab TATi projekt „Koostöötegevused kolmandate riikide kodanike, sh rahvusvahelise kaitse saajate, ühiskondliku aktiivsuse tõstmiseks“.

Tegevussuund 1.6: Kohaliku tasandi toetamine ja sektoriüleste partnerlussuhete arendamine

Tegevussuuna raames plaanitavate tegevuste eesmärk on “saavutada olukord, kus kõik avaliku, era- ja kolmanda sektori asutused, kes puutuvad sihtrühmaga kokku, arvestavad oma põhitegevuses eesti keelest erineva emakeelega inimeste vajadustega. Kohanemis- ja lõimumisteenuste pakkujad on heades partnerlussuhetes ning teadlikud iseenda ja teiste osaliste rollidest.”

Kohalik tasand on koht, kus äsja riiki saabunud kolmandate riikide kodanikud ja riigis juba pikemalt viibinud välismaalased elavad, töötavad, õpivad, sotsialiseeruvad ja teenuseid tarbivad ehk koht, kus nad kõige vahetumalt Eesti riigi ja ühiskonnaga suhestuvad. Kuna sisseränne on viimastel aastatel kasvanud s.h. Ukrainas toimuva sõja tõttu on KOV-ides suurenenud vajadus pakkuda vajalikku infot ja teenuseid kolmandate riikide kodanikele, sh rahvusvahelise kaitse saajatele, kes on nende halduspiirkonda elama asunud. Probleemiks on lõimumist toetavate piirkondlike teenuste ebapiisavus või raskendatud ligipääs neile, sest paljudel KOV-idel puudub kogemus neid teenuseid pakkuda, sh erikeelset teavet kolmandate riikide kodanikele sh rahvusvahelise kaitse saajatele. Teenuse pakkumata jätmine või raske ligipääs neile asetab teenuse saajad kogukondlikus ja ühiskondlikus elus osalemiseks ebavõrdsesse olukorda. Kõikidele Eesti elanikele tuleb tagada aga võrdsed võimalused avaliku sektori teenuste kasutamisel. Selle probleemi lahendamiseks tuleb tõsta KOV-ide teadlikkust ja rolli kolmandate riikide kodanikele teenuste pakkumisel

Tegevussuuna 1.6. eesmärgi täitmist toetab TATi projekt „Kohalike omavalitsuste võimekuse suurendamine kolmandate riikide kodanike, sh rahvusvahelise kaitse saajate, toetamiseks ja sisserände väljakutsete lahendamiseks (teabe vahendamine ja avalike teenuste pakkumise toetamine)“.

Tegevussuund 1.1: Tänapäevaste, nutikate ja tulemuslike kohanemis- ning lõimumisteenuste arendamine

Tegevussuuna raames plaanitavate tegevuste eesmärk on “saavutada olukord, kus vajaduspõhised kohanemis- ja lõimumisteenused on korraldatud kliendikeskselt ja tulemuslikult. Kokku on lepitud teenused, mida sihtrühmadele pakutakse ning sihtrühmad on nendest teadlikud ja teenuste kvaliteediga rahul.”

Eesti on alates 2015. aastast positiivse rändesaldoga riik, mis tähendab, et siia tuleb elama rohkem inimesi kui siit lahkub. See tähendab, et nõudlus avalike teenuste osas on kasvav ning erinevad päringud samuti tõusutrendis. Samal ajal on valdkondlikest uuringutest³ tulnud välja avalike teenustega järgmised probleemid: _

³ Nt TÜ RAKE. (2016). Uussisserändajatele mõeldud teenuste arendamise metoodika väljatöötamine ning IBS (2019). Uussisserändajate kohanemine Eestis

- avaliku teenuse osutamise kohad paiknevad hajusalt, need ei ole valitud ligipääsetavast arvestades;
- riiklike ja KOV avalike teenuste eristamine on keeruline;
- riiklikud ja KOV asutused kasutavad erinevaid telefoniteeninduse viise;
- uussisserändajad ei saa aru, mida 'elektroonilise teenuse' all mõeldakse.
- avalike teenuste pakkumise viisid on raskesti mõistetavad ja nõustamiskanalite kättesaadavus paiguti ebarahuldav;
- inimeste arvutioskus ja -kogemus on puudulik, seega on e-teenustele ligipääs piiratud.

Seepärast on oluline arendada infoplatvorme, mis toetavad *one-stop shopi* (ühe akna süsteemi) põhimõtet ning annavad ligipääsu e-teenustele ühest keskkonnast.

Tegevussuuna eesmärgi täitmist toetab TATi projekt „Infoplatvormide arendamine”.

Toetav valdkondlik arengukava, mis seab siseturvalisuse eesmärgi, on „Siseturvalisuse arengukava 2020-2030“ (edaspidi *STAK*). *STAK* on töötatud välja tihedas koostöös kõigi asjaomaste valdkondlike partnerite ja sidusrühmadega ning *STAKi* koostamisel on võetud arvesse seotud Eesti EL poliitikavaldkondi ja eesmärgi. *STAKi* kohaselt on Eesti rändepoliitika peamine eesmärk hõlbustada Eestisse sisenemist välismaalastele, kes pakuvad ühiskonnale suurt lisaväärtust ning kelle riigis viibimine on kooskõlas avalike huvide, EL õiguse ja põhivabadustega. Toetatavad tegevused aitavad kaasa *STAKi* alaeesmärgi 4.4 „Eesti arengut toetav kodakondsus-, rände- ja identiteedipoliitika“ rakendamisele.

Eesti täidab AMIFI eesmärgi, mille kohaselt on oluline edendada kolmandate riikide kodanike tõhusat integratsiooni ja sotsiaalset kaasamist.

Kuna perioodil 2023–2029 toetatakse lõimumist ka Euroopa Sotsiaalfond+ „Eesti ühiskonnas lõimumist, sealhulgas kohanemist toetavate tegevuste elluviimiseks toetuse andmise tingimused“ (edaspidi *ESF+*) projektidega, on oluline välja tuua, kuidas erinevad AMIFI tegevused *ESF+* tegevustest. AMIFI tegevused keskenduvad peamiselt kolmandate riikide kodanike, sh rahvusvahelise kaitse taotlejate ja saajate, esmasele vastuvõtule. Sihtrühmale pakutakse vastavalt individuaalsetele vajadustele esmaseid tugiteenuseid ja -tegevusi, näiteks keeleõpet kirjaoskamatu inimestele ja tugiisikuteenust just neile, kes vajavad personaalsemat lähenemist esmaseks kohanemiseks nt posttraumaatilise stressi või suuremate kultuuriliste erinevuste tõttu. *ESF+* tegevused keskenduvad peamiselt eri keele- ja kultuuritaustaga inimestele (vähelõimunud Eesti kodanikud, määratlemata või muu riigi kodakondsusega), tagasipöördujatele (Eesti kodakondsust omavad täiskasvanud, kes on Eestisse püsivalt naasnud viimase kaheksa kuu jooksul ja oma elukoha registreerinud Eesti rahvastikuregistris) ning uussisserändajatele.

Punkt 2 „Toetatavad tegevused ja eesmärgid“

TATi punktis 2 nimetatud tegevused on kooskõlas järgmiste AMIFI määruse II lisas toodud meetmete tegevustega: edendada integratsioonimeetmeid kolmandate riikide kodanike sotsiaalseks ja majanduslikuks kaasamiseks ning kaitsemeetmeid haavatavate isikute jaoks integratsioonimeetmete kontekstis ning valmistada ette kolmandate riikide kodanike aktiivset osalemist vastuvõtvas ühiskonnas ja nende aktsepteerimist vastuvõtva ühiskonna poolt, kaasates riiklikke, eelkõige piirkondlikke või kohalikke ametiasutusi ja kodanikuühiskonna organisatsioone, sealhulgas pagulaste ja rändajate juhitud organisatsioone, ning sotsiaalpartnereid.

Punkt 2 viitab ka ÜSS2021_2027 § 2 punkt 7 mõistes Riigikogu poolt riigi pikaajalises arengustrateegias kinnitatud strateegiliste sihtide ja aluspõhimõtete täitmisele. Euroopa

Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/1060⁴ artiklis 9 on sätestatud horisontaalsed põhimõtted, millega tuleb tegevuste elluviimisel arvestada. Tegevuste elluviimisel austatakse põhiõiguseid, sealhulgas andmekaitse, sooline võrdõiguslikkus, mittediskrimineerimine, rahvusvaheline kaitse ning haavatavate isikute, sealhulgas laste ja puuetega isikute erivajadused. TATi koostamisel on arvestatud EL põhiõiguste hartas ja ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioonis sätestatuga.

Nimetatud põhimõtete hoidmist ja strateegia „Eesti 2035“ sihtide saavutamist soolist võrdõiguslikkust, võrdseid võimalusi ja ligipääsetavust toetaval moel mõõdetakse järgmiste EE 2035 näitajatega: "Soolise võrdõiguslikkuse indeks", millesse panustatakse soolise võrdõiguslikkuse alase teadlikkuse tõstmise tegevustega; „Hoolivuse ja koostöömeelsuse mõõdik“, millesse panustatakse võrdse kohtlemise alase teadlikkuse tõstmisega ja „Ligipääsetavuse näitaja“, millesse panustatakse erivajadusega inimestele ligipääsetavuse tagamisega füüsilisele ja virtuaalsele keskkonnale ning ja kommunikatsioonile.

Projektide ettevalmistamisel, rakendamisel, seires, aruandluses ja hindamisel lähtutakse ja edendatakse meeste ja naiste võrdõiguslikkust ning arvestatakse soolise aspekti ja sooküsimuste lõimimisega. Projektides toimivate koolituste raames kogutakse vajalikku infot osalejate soo ja vanuse kohta. Kui see toetab koolitustel antavat põhiinfot, jagatakse muuhulgas teadmisi soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise, sh ligipääsetavuse, teemadel. Võimalusel seatakse eesmärgiks tagada ligipääsetavus koolituste toimumise kohale, koolitusega seotud informatsioonile nii enne kui peale sündmust ning koolitusel edastatavale informatsioonile ja õppematerjalidele nelja peamise erivajadusega (liikumis-, nägemis-, kuulmis- ja intellektipuu) inimestele.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 2021. a määruse (EL) 2021/1060 art 9 p 4 on sätestatud, et fondide eesmärkide saavutamiseks tegutsetakse mh kooskõlas „ei kahjusta oluliselt“ (edaspidi *DNSH*) põhimõttega.

DNSH hindamiskriteeriumid tulenevad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/852⁵ artiklist 17. Sellele lisaks tuleb arvesse võtta ka ELi jätkusuutliku arenduse ja Pariisi kliimapakti eesmärgid. Projektide rakendamisel järgitakse asjakohaseid keskkonnanõudeid ja keskkonnahoidlike hangete põhimõtteid. Elluvijad korraldavad sündmusi keskkonnahoidlikult.⁶

TATi tegevused viiakse ellu riigiasutuste tavapärase tegevuse raames, mistõttu neil ei ole täiendavat olulist mõju järgmistele EL keskkonnanäesmärkidele:

- kliimamuutuste leevendamine;
- kliimamuutustega kohanemine;
- vee- ja mereressursside säästev kasutamine ja kaitse;
- ringmajandus;
- reostuse vältimine ja kontroll;
- bioloogilise mitmekesisuse ja ökosüsteemide kaitse ning taastamine.

⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1060, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid.

⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. juuni 2020. aasta määrus (EL), millega kehtestatakse kestlike investeeringute hõlbustamise raamistik ja muudetakse määrust (EL) 2019/2088.

⁶ <https://kliimaministeerium.ee/keskkonnateadlikkus>

Lähtuvalt Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määrusest nr 55 „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused“ (edaspidi *ühendmäärus*) § 41 lõike 1 punktist 7 kehtestatakse asjakohasel juhul nõuded, mille kohaselt ei tekitata määruse (EL) 2020/852 artiklis 17 nimetatud olulist kahju ühelegi artiklis 9 sätestatud keskkonnamäärangile. Siseministri 6. mai 2022. a käskkirja alusel otsustati AMIFI rakenduskava keskkonnamõju strateegiline hindamine algamata jätta, kuna jõuti järeldusele, et AMIFI rakenduskava ei sisalda keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 6 sätestatud olulise keskkonnamõjuga tegevusi. AMIFI rakenduskava tegevused ei tekita potentsiaalselt olulist kahju keskkonnamäärangite täitmisele ning seega täiendavate nõuete kehtestamiseks puudub vajadus.

Erinevalt EL ühtekuuluvuspoliitikast, mis on osa EL majanduse juhtimise raamistikust ning kuulub seega vahetult EL-i majandus-, eelarve-, töö- ja sotsiaalpoliitika koordineerimise tsükli ehk Euroopa poolaasta protsessi, ei ole AMIF loodud EL ühtekuuluvuspoliitika eesmärkide täitmiseks vaid adresseerib Euroopa ühise varjupaigasüsteemi ja rändepoliitika tugevdamise ja arendamise poliitikaeesmärke. Kavandatud tegevused aitavad kaasa riigi pikaajalises arengustrateegias kinnitatud strateegiliste sihtide ja aluspõhimõtete saavutamisele. Lisaks aitavad tegevused kaasa regionaalse arengu tegevuskavas toodud juurprobleemide leevendamisele või süvenemise vältimisele (nt regionaalne ebavõrdsus ühiskonnaelus osalemise ning vaba aja ja haridusega seotud eneseteostusvõimalustes, aga ka piirkondlikud erinevused KOV-ide arenguväljavaadetes seoses rände ja elanike arvu muutustega jt).

Panust horisontaalsetesse põhimõtetesse jälgitakse toetatavate tegevuste seirearuannete abil, milles toetuse saajal palutakse kirjeldada, kuidas tegevuste elluviimisel on panustatud „Eesti 2035“ näitajatesse.

Punktides 2.1.–2.5. kirjeldatakse tegevusi TATI eesmärkide ja tulemuste saavutamiseks. Iga projekti juures näidatakse projekti sisu ja eesmärk, tulemus, abikõlblikkuse periood, sihtrühm ning elluviija. Abikõlblikkuse periood näitab, millal võib tegevustega alustada ning mis ajaks peavad olema tegevused lõpetatud. Abikõlblikud on kulud, mis on tekkinud projekti abikõlblikkuse perioodi jooksul. Projektidel puudub omafinantseerimise kohustus.

Punktis 2.1 on kirjeldatud projekti „Teadlikkuse tõstmine lõimumisest, sh kohaliku meedia kaasamine ja võimestamine“ tegevused ja eesmärk.

- **Kohalikes meediakanalites töötavate ajakirjanike koolitused** lõimimise ning rändevaldkonnas, **võrgustumisüritused** (konverentsid, kohtumised, õppereisid jne) ning **praktika meediaväljaannetes.**

Kohalike meediakanalite ajakirjanike professionaalne tase on madalam (90% maakonna- ja kohalike lehtede ajakirjanikest on valdavalt mitteajakirjandusliku haridusega)⁷ ning neil on erinevatel põhjustel (info kättesaadavus, rahalised põhjused, jms) kehvem ligipääs õppimis- ja arenguvõimalustele. Õppereisid ja võrgustumisüritused aitavad tõsta teadlikkust lõimimisvaldkonnast, ning koolitused annavad vajalikud oskused ja teadmised, et nimetatud teemavaldkonda professionaalselt panustada, sh vältida soostereotüüpset ja eelarvamuslikku lähenemist. Tegevuste korraldamisel tagatakse ligipääs liikumispuudega inimestele ning naiste ja meeste võrdne kohtlemine.

- **Kohalike kanalite võimestamine:** uute rahastamismudelite tutvustamine kohalikele

⁷ Michelson, Magnar 2018 Maakondlike lehtede kokkuvõte. Käsikirjaline seminaritöö kursusel Eesti meediasüsteem ja meediakasutus. Tartu Ülikool, ühiskonnateaduste instituut

erameediakanalitele, kohalike meediakanalite veebiväljaannete SEO ehk otsingumootoritele optimeerimine, sotsmeedia kasutamine, uute meediumite (*podcastid, youtube* kanalite jne) kasutamine, efektiivsem meeskonnatöö, kogukondade kooshoidmine ning kaasamine oma eesmärkide saavutamiseks.

Kohalikud erakanalid on keerulisemas konkurentsiolekus KOVide infokanalitega kõrval, lisaks on nende sihtrühmad tihti väga väikesed. Mida efektiivsemalt toimetused töötavad, seda nii tehniliselt kui ka sisuliselt, seda kvaliteetsemat sisu nad suudavad toota samu ressursse kasutades, ning seetõttu püsivad paremini konkurents ja panustavad mitmekesisema meediamaastiku püsimisse. Uued meediumid ja turunduskanalid aitavad meelitada uusi sihtrühmi ning jõuda rändeteemaliste sõnumitega rohkemate inimesteni.

Kohaliku meedia üks rollidest on kogukondade kooshoidmine läbi kohaliku info kogumise ja väärtustamise, prioriseerimise ja edastamise. Võimestades meediakanaleid panustama kogukondadele mõeldud tegevustesse (nt temaatilised arutelud, näitused, ühistegevused jms, kus osalejateks nii püsielanikud kui sisse- ja väljarändajad), saavutame järgmist:

- kohalike meediakanalite algatatud kogukondlikud ühistegevused saavad parema kajastuse nii tegevuste eel kui järel;
- ühistegevuste kajastamisel tuuakse tähelepanu keskmesse koostöö püsielanike ja sisse- ja väljarändajate vahel;
- tekib kõneisikuid sisse- ja väljarändajate seast, kes saavad hiljem panustada ka muudmoodi kohaliku meedia sisuloomesse (inimlikust huvist lähtuvad artiklid, intervjuud, meediablogi jmt);
- püsielanike jaoks muutub harjumuspärasemaks sisse- ja väljarändaja nägemine naabrina, kaastegijana, info edastajana, jne.

Punktis 2.2 on kirjeldatud projekti “Eesti keele kursused rahvusvahelise kaitse saajatele” tegevused.

Projekti raames viiakse ellu järgmised tegevused:

- A1-B1 tasemel keeleõpe (sealhulgas pakutakse keeleõpet terviklahendusena, st kui inimene on lõpetanud A1-taseme, saab ta võimaluse õppida järgmistel tasemetel kuni B1-tasemeni, arvestades sealhulgas õppija vajadusi, sihtrühma eripära ja erineva lähenemise olulisust; nt individuaalsust, kultuurilist eripära, kirjaoskamatus jms);
- **metoodiliste ja õppematerjalide ülevaatamine ja uuendamine ning vajadusel uute väljatöötamine ja kasutuselevõtmine.**

Tegevuse peamine eesmärk on hinnata materjalide aja- ja asjakohasust ning teha neis vajalikud muudatused, et toetada kolmandate riikide kodanike iseseisvat toimetulekut. Kuna nii sisse- ja väljarändajate profiil kui sellest lähtudes ka nende vajadused võivad muutuda, on oluline sellega koolituste korraldamisel arvestada. Samuti on tagatud soostereotüüpide vältimine koolitus- ja metoodilistes, sealhulgas keeleõppematerjalides. Tegevuste kavandamisel ja elluviimisel arvestatakse osalejate soost, rahvusest, vanusest, usulisest veendumusest, puudest jms tulenevate võimalike erinevustega olukorras ja vajadustes ja seatakse eesmärgiks tagada kõigile võrdsed võimalused tegevustes osalemiseks. Tegevuse regionaalsel kavandamisel lähtutakse sihtgrupi paiknemisest.

Punktis 2.3 on kirjeldatud projekti „Koostöötegevused kolmandate riikide kodanike, sh rahvusvahelise kaitse saajate, ühiskondliku aktiivsuse tõstmiseks“ tegevused

Projekti eesmärk on suurendada sihtrühma iseseisvat toimetulekut Eestis elamise, sealhulgas

huvipõhise võrgustamise ja koostöö kaudu kohaliku elanikkonnaga. Koostöötegevused korraldatakse eelkõige nendes omavalitsustes, kus elab palju kolmandate riikide kodanike, sh rahvusvahelise kaitse saajaid Koostöö kaudu kohaliku elanikkonnaga toetatakse huvipõhise koostöö ja võrgustike loomist või arengut sihtrühmale olulistes eluvaldkondades (sh kultuur, vabatahtlik töö, huviharidus, ettevõtlus vms).

Projekt panustab valdkondliku arengukava „Sidusa Eesti arengukava 2030“ tegevussuunda 1.3. „Ühtekuuluvustunnet toetavate sotsiaalsete kontaktide soodustamine“. Tegevuste tulemusena tekkivad erineva emakeelega inimeste vahel usalduslikud, sõbralikud ja tihedad otsekontaktid. Erineva emakeelega inimesed algatavad ja osalevad kogukondlikes ühistegevustes (sh vabatahtlikus tegevuses) ning tunnevad ühtekuuluvustunnet.

Projekti raames viiakse ellu erinevad tegevused, sh:

- seminarid ja teemapäevad;
- töötoad;
- huviringid;
- praktilised tegevused, mis toetavad sihtrühma kontakte kohalike elanikega ja aitavad kaasa ühiskondliku aktiivsuse parendamisele.

Tegevuste kavandamisel ja elluviimisel arvestatakse osalejate soost, rahvusest, vanusest, usulisest veendumusest, puudest jms tulenevate võimalike erinevustega olukorras ja vajadustes ja seatakse eesmärgiks tagada kõigile võrdsed võimalused tegevustes osalemiseks. Tegevuse regionaalsel kavandamisel lähtutakse sihtgrupi paiknemisest. Sihtrühma toitlustuse-, majutuse- ja transpordikulud on abikõlblikud.

Punktis 2.4 on kirjeldatud projekti „Kohalike omavalitsuste võimekuse suurendamine kolmandate riikide kodanike, sh rahvusvahelise kaitse saajate, toetamiseks ja sisserände väljakutsete lahendamiseks (teabe vahendamine ja avalike teenuste pakkumise toetamine)“ tegevused.

Projekti eesmärk on regulaarne teabe jagamine kohalikele omavalitsustele ja nende allasutuste ametnikele ja töötajatele, muuhulgas sihtrühmaga kokkupuutuvate teenistujate infoseminaride ja koolituste korraldamine rände, lõimumise, haridusvalikute tegemise, kultuurilise mitmekesisusega toimetuleku jt teemadel, tagades ajakohase teabe kättesaadavuse ja ühtlustamise lõimumise valdkonnas. Võimalusel pakutakse infoseminaridel ja koolitustel osalemist ka KOV kogukondade ja kodanikuühiskonna esindajatele.

Projekt panustab Sidusa Eesti arengukavategevussuunda 1.6. „Kohaliku tasandi toetamine ja sektoriüleste partnerlussuhete arendamine“.

Tegevuste tulemusena avaliku sektori asutused, kes puutuvad sihtrühmaga kokku, arvestavad oma põhitegevuses eesti keelest erineva emakeelega inimeste vajadustega, sh paranevad oskused sihtrühma liikmete soost, erivajadusest, vanusest, rahvuslikust või usulisest taustast ja veendumustest vms tuleneva erineva olukorra ja vajadustega arvestamiseks ja sihtrühma suhtes stereotüüpsete ja eelarvamuslike hoiakute vältimiseks.

Kvaliteetse teenuse tagamiseks ning teenuse rakendamiseks kaasab elluviija SiMi, SoMi, HTMi, KUMi, MKMi, Eesti Linnade ja Valdade Liidu ning teiste asjaomaste teenuseid pakkuvate asutuste ja sihtgrupi esindajad.

Projekti raames korraldatakse KOV-idele suunatud maakondlikke teabepäevi ja koolitusi. Tegevuse regionaalsel kavandamisel lähtutakse sihtgrupi paiknemisest. Sihtrühma toitlustuse-

, majutuse- ja transpordikulud on abikõlblikud.

Punktis 2.5 on kirjeldatud projekti “Infoplatvormide ja digiteenuste arendamine” tegevused.

Projekti eesmärk on avalike teenuste kasutamist toetavate digiplatvormide ja -teenuste uuendamine ning vajadusel uute loomine, mis võimaldab kolmandate riikide kodanikel, sh rahvusvahelise kaitse saajatel, orienteeruda erinevate teenuste vahel. Samuti on vaja tõsta sihtrühmale digiplatvorme ja -teenuseid disainivate lõimumise valdkonna spetsialistide kompetentsi (nt koolitused, õppereisid, kogemuskohatumised). Lõimumise valdkonna spetsialistide all on mõeldud spetsialiste, kes puutuvad oma töös kokku kolmandate riikide kodanikele, sh rahvusvahelise kaitse saajatele, teenuste osutamise või arendamisega. Projekti eesmärkide saavutamiseks võib arendada ja kasutada ka tehisintellekti. Tegevuse regionaalsel kavandamisel lähtutakse sihtrühmi paiknemisest.

Punktis 2.6 on kirjeldatud projekti „Kohanemisprogramm rahvusvahelise kaitse saajatele“ tegevused.

Projekti eesmärk on pakkuda rahvusvahelise kaitse saajatele kohanemisprogrammi ning toetada seeläbi uussisserändajate rändeprotsessi ja kohanemist, tagades neile teadmised riigi ning ühiskonna toimimise, igapäevase eluolu, töö, õppimise ja perekonnaga seotud teemadel. Projekt panustab Sidusa Eesti arengukava 2030 tegevussuunda 1.5. „Eesti keele oskuse, riigi ja kultuuriruumiga sideme suurendamine“.

Tegevuste kavandamisel ja elluviimisel arvestatakse osalejate soost, rahvusest, vanusest, usulisest veendumusest, puudest jms tulenevate võimalike erinevustega olukorras ja vajadustes ja seatakse eesmärgiks tagada kõigile võrdsed võimalused tegevustes osalemiseks. Tegevuse regionaalsel kavandamisel lähtutakse sihtrühmi paiknemisest. Sihtrühma toitlustuse-, majutuse- ja transpordikulud on abikõlblikud.

Punkt 3 „Riigiabi“

Punkt 3 sätestab, et eelnõu raames antav toetus ei ole riigiabi. Eelnõu punktis 2 nimetatud toetatavate tegevuste elluviimisega seotud kulude hüvitamine ei ole riigiabi EL toimimise lepingu artikli 107 lõike 1, konkurentsiseaduse § 30 lõike 1 mõistes või vähese tähtsusega abi konkurentsiseaduse § 33 lõike 1 tähenduses. Konkurentsiseaduse § 30 lõike 1 sätestab, et riigiabiks loetakse EL toimimise lepingu artikli 107 lõikes 1 sätestatud abi. Riigiabi konkreetset definitsiooni EL toimimise leping ei anna, kuid artikli 107 lõike 1 järgi on riigiabi igasugune liikmesriigi või riigi ressurssidest ükskõik missugusel kujul antav abi, mis kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist, ühisturuga kokkusobimatu niivõrd, kuivõrd see kahjustab liikmesriikide vahelist kaubandust. Vähese tähtsusega abi hinnatakse samade kriteeriumide alusel kui riigiabi. Toetatavate tegevuste sihtrühmiks on füüsilised isikud ning sihtrühmale teenuse pakkujad leitakse avaliku hankega riigihangete seaduses (edaspidi *RHS*) sätestatud korra alusel. Toetuse abil pakutavad teenused on täielikult kohaliku iseloomuga, tasuta kättesaadavad ja suunatud ainult konkreetsele sihtrühmale. Teenused täidavad sotsiaalset eesmärki, mis on oma olemuselt mittemajanduslik. Puudub mõju konkurentsile ja kaubandusele ning tegevused, mida toetatakse, ei mõjuta liikmesriikide vahelist kaubandust. Avalik hange korraldatakse läbipaistvalt, kontrollitavalt, proportsionaalselt ja mittediskrimineerival moel ning välditakse konkurentsi kahjustavat huvide konflikti.

Punkt 4 „Tulemused ja näitajad“

Punktis 4.1 ja 4.2 toodud tabelites on tegevuste kaupa esitatud väljund- ja tulemusnäitajad ning tulemusnäitajate sihttasemed aastateks 2024 ja 2029. Väljundnäitajate puhul näidatakse aastaks 2029 saavutatav sihttase. Samuti on esitatud näitajate sisu. TATi tegevustes on ainult üks AMIFI määrusest tulenev tulemusnäitaja. Kõikide näitajate algtase on 0. Näitajad on seotud tegevuste elluviijate poolt esitatud sisendi alusel. Sisendi aluseks on mh eelnevad koolitused, tugiteenused ja arendustööd. Vaatamata sellele, et majanduslik keskkond on seoses COVID-19 puhangu ning sõjaga Ukrainas oluliselt muutunud, ei ole Euroopa Komisjoni kinnitatud näitajaid võimalik rakenduskavas vähendada. Juhul, kui sihttaset ei saavutata, peab elluviija seda põhjendama hilisemas aruandluses.

TAT aitab kaasa AMIFI määruses toodud ühistesse näitajate saavutamissesse:

Väljundnäitajad:

- Integratsioonimeetmete rakendamisel toetatud kohalike ja piirkondlike ametiasutuste arv;
- Toetatud osalejate arv, millest omakorda:
 - keelekursusel osalejate arv;
 - personaalset kutsenõustamist saanud osalejate arv;
- Teabepakettide ja kampaaniate arv, mille eesmärk on suurendada teadlikkust liitu suunduvatest seaduslikest rändekanalitest.

Kui sama isik saab eri liiki toetust, tuleb teda projektis arvestada ainult üks kord. Kui isik lahkub ühest projektist ja alustab teises projektis, loetakse see uueks osalemiseks. Aruandluse puhul tuleb andmed jagada soo ja vanusevahemike järgi (<18, 18–60, >60).

Tulemusnäitajad:

- nende keelekursustel osalejate arv, kes on parandanud oma vastuvõturiigi keele oskuse taset pärast keelekursuse lõpetamist vähemalt ühe taseme võrra vastavalt Euroopa keeleõppe raamdokumendile või samaväärsele riiklikule näitajale;
- nende osalejate arv, kes teatasid, et tegevus aitas nende integreerumisele kaasa.

Punkt 5 „Tegevuste eelarved“

Punktis 5 on toodud TATi punktides 2.1.–2.6. nimetatud projektide kogueelarved ning AMIFI ja riikliku kaasfinantseeringu määr.

Punkt 6 „Korraldusasutus, rakendusasutus, rakendusüksus“

Punktis 6 on vastavalt ÜSS2021_2027 §-le 48 toodud, et TATi KA, RA ja RÜ ülesandeid täidab SiM.

Punkt 7 „Kulude abikõlblikkus“

Abikõlblike kulude, sh mitteabikõlblike kulude kindlaks määramisel tuleb lähtuda ühendmäärusest. Ühendmääruse § 1 lõige 1 lubab ühendmääruses sätestatud tingimusi jätta kohaldamata, kui see tuleneb ELi õigusaktidest ja määruses ei ole sätestatud teisiti.

TATis sätestatakse projektide abikõlblikud kulud. Kulu taha sulgudesse märgitud loetelu on näitlik. Elluviijal on kohustus tõendada TATis nimetamata kulu vajalikkust ning seotust tegevusega, kui projekti kontrollijad seda nõuavad.

Tegevuste elluviimisega kaasnevad personalikulud, mis on abikõlblikud vastavalt ühendmääruse §-le 16. Projekti juhtimise ning tegevuste läbiviimisesse kaasatud ekspertide ja koolitajatega seotud personalikulu on otsene kulu. Selleks, et järgida projektide üldist valikukriteeriumi „projekti kuluefektiivsus“, on käskkirjas sätestatud, et projekti juhtimisega seotud kulu võib moodustada kuni 10% projekti eelarvest. Kui projekti heaks töötavad isikud täidavad asutuses ka teisi ülesandeid, peab projekti töö kohta täitma tööajatabelit või sätestama projekti heaks töötatud proportsiooni ametisse määramise käskkirjas või muus sellekohases dokumendis. Näiteks, kui projektijuhil on projektis lisaks ka koolituseksperdi ülesanded ja selle eest soovitakse töötasu, peab eraldi ülesanded ja osakaal palgast olema sätestatud ametisse nimetamise käskkirjas või muus dokumendis.

TAT-is on lubatud välislähetused ja -koolitused olenemata asukohast, kui nende vajalikkus tegevuste elluviimiseks on põhjendatud. Kolmandates riikides toimuvatel koolitustel, seminaridel ja konverentsidel osalemine ning neisse õppevisiitide korraldamine tuleb eelnevalt kooskõlastada SiMiga, kes AMIFI määruse artikli 16 punkti 11 kohaselt peab sellistest tegevustest eelnevalt teavitama Euroopa Komisjoni.

Vastavalt ühendmääruse § 17 punktile 8 on kaudsed kulud abikõlblikud ainult ühtse määra alusel. Ühtse määra rakendamisel ei tule tõendada ega esitada SiMile kaudsete kulude kuldokumente, kulude tasumist tõendavaid dokumente ega kulu aluseks olevaid arvestusmetoodikaid. Seetõttu ei kontrollita ka kaudsete kulude aluseks olevaid kulusid kohapealse kontrolli ega projektiauditi käigus. Samuti ei tule osalise tööajaga administreeriva personali üle pidada arvestust ega raamatupidamisarvestuses eristada ühtse määra alusel hüvitatud kaudseid kulusid. Kaudsed kulud moodustavad kuni 7% tegevuse otsestest kuludest. Täpne kaudne kulu iga projekti kohta on sätestatud TATI punkti 5.1. tabelis. Kaudsete kulude protsent jääb samaks kogu tegevuse ajal. Kui kontrolli või auditi tulemusel kuulutatakse otsene kulu osaliselt või täielikult abikõlbmatuks, väheneb proportsionaalselt ka kaudne kulu. Kaudset kulu saab kasutada alles siis, kui otsene kulu on tehtud vastavalt ühendmääruse § 28 lõikele 3. E-toetuse keskkond lisab maksetaotluse esitamisel kaudse kulu kindlaksmääratud protsendi alusel automaatselt.

Tegevustoetusena jagatav kulu võib AMIF määruse lisa VII kohaselt hõlmata personalikulu, teeninduskulu, nt seadmete, sealhulgas IKT-süsteemide hooldust või asendamist ning taristu hoolduse ja remondiga seotud teeninduskulu. Tegevustoetuse puhul ei ole võimalik kaudseid kulusid kasutada ning kõik kulud kajastatakse otseste kuludena.

Punkt 8 „Toetuse maksmise tingimused ja kord“

Makse saamiseks esitatavate dokumentide kord on sätestatud ühendmääruse § 24 ning makse menetlemine kirjeldatud ühendmääruse § 25. Toetuse väljamaksmine toimub ühendmääruse § 27 lõike 1 punkti 1 alusel, v.a kaudsete kulude hüvitamine. See tähendab, et toetust makstakse tegelike kulude alusel, mis tähendab, et kulude maksmine toimub siis, kui töö tulemus on kätte saadud ja kulu on täies ulatuses makstud. Kaudsed kulud hüvitatakse ühtse määra alusel. Maksetaotlusi esitatakse vähemalt kord kuue kuu jooksul, kuid maksimaalselt üks kord kvartalis. Kuna riigiasutused saavad kulude tasumiseks enne toetuse saamist käibevahendeid riigieelarve seaduse alusel, on nende taastamiseks vaja võimalikult kiiresti esitada SiMile makseid, et abikõlblikud kulud saaks omakorda lisada Euroopa Komisjonile esitatavasse maksetaotlusesse. Kui kuue kuu jooksul makseid ei tehta, siis null-reaga maksetaotlust esitama ei pea.

Punkt 9 „Elluviija õigused ja kohustused“

Lisaks TATis sätestatud kohalduvad elluviijale kõik ühendmääruse §-des 10–11 toetuse saajale sätestatud kohustused. Erilist tähelepanu tuleb pöörata ühendmääruse § 11 toodud ostumenetluse põhimõtetele ja RHSi järgimisele. Avalikustamisel tuleb lähtuda ÜSS2021_2027 alusel kehtestatud Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määrusest nr 54 „Perioodi 2021-2027 ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide vahendite andmisest avalikkuse teavitamine“ ning kasutada määruse lisas 2 toodud logo jooniseid.

SiM sisestab projektid struktuuritoetuse registrisse. Selleks peab elluviija lisaks TATis sisalduvale informatsioonile esitama e-kirjaga 15 tööpäeva jooksul pärast TATi kinnitamist iga projekti kohta projekti eelarve jagunemise aastate kaupa eelarveridade (alategevuste) vahel. Kui tegevuste eluviimise käigus tekib vajadus jaotist muuta, esitab elluviija SiMile taotluse. Halduskoormuse optimeerimiseks on projekti eelarvejaotust lubatud muuta maksimaalselt kaks korda aastas – 15. jaanuariks ja/või 15. juuniks. Punktis 9.3.1 on toodud olukorrad, mil ametlikku muudatust taotlema ei pea.

Kuna AMIFI toetus on osa riigieelarvest, peab SiM selle kasutamise planeerimiseks esitama riigieelarve strateegia protsessis kassapõhise maksete prognoosi. Maksete prognoosi koostamiseks peab projekti elluviija andma sisendi iga projekti aasta 15. jaanuariks ja 15. juuniks.

Punkt 10 „Aruandlus“

Punktis sätestatakse vahearuanete, lõpparuande ja teatud tingimustel järelaruande esitamise kohustus ja tähtajad ning aruannetes puuduste esinemise korral nende menetlemise kord. Korrapäraselt esitatud aruanded aitavad jälgida TAT projektide edenemist ja tulemuste täitmist ning võimaldavad vajaduse korral tähelepanu juhtida vajakajäämistele, samuti teha tegevuste elluviimises õigeaegseid muudatusi.

Projekti lõpparuandes tuleb lisaks vahearuandes nõutavale infole esitada ka teave elluviidud tegevuste panusest „Eesti 2035“ näitajatesse, millega mõõdetakse punktis 2 kirjeldatud horisontaalsete põhimõtete edenemist.

Punkt 11 „TATi muutmine“

Punktis sätestatakse TATi muutmise kord. Muudatusvajadused peavad olema motiveeritud ja aitama kaasa TATi edukale elluviimisele. Sagedamini kui üks kord kuue kuu jooksul ei ole TATi muutmine mõistlik, arvestades muutmisprotsessi ajamahukust ning sellega kaasnevat halduskoormust. TATid peavad põhinema põhjalikel analüüsidel ja planeerimisel, välistades sagedaste paranduste vajaduse. Samuti peavad vajalikud muudatused olema põhjendatud ja läbi kaalutud. SiMil on õigus TATi muuta, kui selgub, et see on vajalik TATi edukaks elluviimiseks või TATi elluviijal ei ole toetuse kasutamist ettenähtud tingimustel võimalik jätkata. Kui TATi rakendamisel tekib eelarveliste vahendite jääk, võib SiM vähendada TATi eelarvet tingimuseel, et see ei takista TATi eesmärkide täitmist. Vastav säte on vajalik olukorras, kui on näha, et TATi projektide elluviimiseks kulub oluliselt vähem vahendeid, kui oli esialgu planeeritud.

Punkt 12 „Finantskorrektsiooni tegemise alused ja kord“

Punktis viidatakse finantskorrektsiooni otsuste ja tagasimaksete tegemise reeglilikule.

Punkt 13 „Vaiete lahendamine“

Punktis nimetatakse SiM otsuse või toimingu vaide menetleja.

Punkt 14 „Rakendussätted“

TAT jõustub tagasiulatuvalt alates 01.06.2023.

III Käskkirja vastavus EL õigusaktidele

Käskkiri on vastavuses EL õigusega. Käskkirja koostamisel on arvestatud järgmiste EL õigusaktidega:

- 1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1060;
- 2) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1147.

IV TATi mõju

TAT avaldab positiivset mõju Eesti elanikkonna stabiilsusele, sidususele ja heaolule. TAT raames elluviidavad projektid on kõik suunatud lõimumise edendamisele.

Andmekaitsealane mõjuhinnang

Haldusmenetluse käigus töötleb haldusorgan isikuandmeid oma ülesannete täitmiseks. Avalik ülesanne tekib ÜSS2021_2027 § 10 lõike 2 kohaselt RA juhi kinnitatud toetuse andmise tingimuste käskkirja alusel. Seetõttu kohalduvad kõik asjakohased muud avalikku õigust puudutavad sätted nimetatud asutustele. Nii vastutab iga protsessis osaleja andmetöötlamise nõuete eest vastavalt isikuandmete kaitset reguleerivatele õigusaktidele (isikuandmete kaitse üldmäärus, isikuandmete kaitse seadus ja valdkondlikud eriseadused). Samuti peab olema tagatud andmete kaitse ja turvalisus. Tegevuste puhul, mis toetavad näitaja „Koolitustegevuses osalejate arv“ saavutamist, kogub elluviija tegevuse raames osalejatelt järgmisi andmeid: eesnimi, perekonnanimi, isikukood, e-posti aadress. Andmeid kogub isik, kes konkreetset tegevust läbi viib. Andmeid kasutab elluviija selleks, et küsida osalejatelt tagasisidet ning esitada näitajate täitmise kohta info SiMile. Elluviija infosüsteemis säilitatakse osalemise tõestamiseks vaid allkirjalehte, kus on isikukood, eesnimi, perekonnanimi ja inimese allkiri.

V TATi kooskõla AMIFi üldiste valikukriteeriumitega

1. TATi mõju erieesmärgi saavutamisele
TATi seotud erieesmärgiga on kirjeldatud käskkirja punktis 2.
TATi panust erieesmärgi väljud- ja tulemusnäitajatesse on kirjeldatud käskkirja punktis 4.
2. TATi põhjendatus
TATi tegevused aitavad kaasa AMIFi 2. erieesmärgi saavutamisele. TATi eesmärgi ja vajalikkuse ning eesmärgi saavutamiseks tehtavate tegevuste kirjeldus on esitatud käskkirja eelnõu punktis 2 ning seletuskirja I ja II peatükis.
3. Kuluefektiivsus
Planeeritud eelarve kujunemist on kirjeldatud seletuskirja punktides 4. ja 7.
4. Elluviija ja partneri suutlikkus projekti ellu viia
TATi elluviijad on KUM ning INSA, kelle TATi eesmärkidega seotud põhiülesanded on toodud seletuskirja punktis 2. Nimetatud avalikke ülesandeid saavad täita vaid selleks pädevad asutused.

5. TATi mõju Eesti pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ aluspõhimõtete ja sihtidega on selgitatud käskkirja eelnõu punktides 1.1.2. ja 2.

VI TAT rakendamine

TATi rakendatakse tagasiulatuvalt alates 01.06.2023.

VII TAT kooskõlastamine

Eelnõu kooskõlastas eelnõude infosüsteemis (EIS) Kliimaministeerium. Regionaal- ja Põllumajandusministeerium kooskõlastas märkustega. Rahandusministeerium ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium kooskõlastasid vaikimisi.